

SELETUSKIRI

Ülevaade Eesti seisukohtadest Euroopa Liidu töö- ja sotsiaalministrite ametlikul kohtumisel (EPSCO) 19.06.2025. a Luksemburgis

Kellele: EL koordineerimiskogule, Vabariigi Valitsusele ja Riigikogu EL asjade komisjonile

19. juunil toimuval Euroopa Liidu töö- ja sotsiaalministrite ametlikul kohtumisel on kavas praktikadirektiivi üldise lähenemisviisi kinnitamine ning võrdse kohtlemise direktiivi eduaruanne ja poliitiline arutelu. Euroopa poolaasta 2025 raames on planeeritud poliitiline arutelu uue Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava ja esimese vaesusevastase strateegia kohta, Euroopa Komisjoni esitlus kevadpaketi kohta, horisontaalse märkuse tööhõive ja sotsiaalpoliitika aspektide kohta 2025. a riigipõhistes soovitudes ning panuse riigipõhistes soovitudes tööhõive ja sotsiaalpoliitika aspektidesse heakskiitmine, 2025. a riigipõhistes soovitudes hindamise ja 2024. a riigipõhistes soovitudes rakendamise kinnitamine. Tööhõivekomitee juhataja tutvustab arvamust töö kvaliteedi mõõtmete kohta. Samuti on plaanis heaks kiita kahel järeldused - soolise võrdsuse edendamise kohta tehisintellekti-põhisel digitaalsel ajastul ning järeldused vanemaealiste inimeste toetamise kohta nende täieliku potentsiaali saavutamisel tööturul ja ühiskonnas. Viimaks on päevakorras muud informatiivsed punktid. Lõunaarutelu keskendub soolisele turvalisusele Euroopa uues strateegilises kontekstis.

Eestit esindab kohtumisel majandus- ja tööstusminister Erkki Keldo.

Ülevaade on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Triinu Nurmjõe (triinu.nurmjoe@mkm.ee, 526 6860), töösuhete ja töökeskkonna osakonna töösuhete poliitika juht Maria-Helena Rahumets (maria-helena.rahumets@mkm.ee, 5916 2680), tööhõive osakonna tööturuteenuste juht Kristi Suur (kristi.suur@mkm.ee, 5913 9212), võrdsuspoliitika osakonna soolise võrdsuse poliitika juht Lee Maripuu (lee.maripuu@mkm.ee, 5914 3790), võrdsuspoliitika osakonna võrdsete võimaluste poliitika juht Kätlin Sander (kathlin.sander@mkm.ee, 5196 1886), tööhõive osakonna nõunik Anna-Liina Väkrum (anna-liina.vakram@mkm.ee, 5911 5470), Sotsiaalministeeriumi Euroopa Liidu ja väliskoostöö osakonna nõunik Eha Lannes (eha.lannes@sm.ee, 5913 0502).

Eesti seisukohad EL töö- ja sotsiaalministrite ametlikul kohtumisel lähtuvad järgmistest strateegilistest dokumentidest ja seisukohtadest:

- *Eesti 2035 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 29.04.2022 istungil);*
- *Eesti seisukohad Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 22.04.2021 istungil ja 7.05.2021 Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis);*
- *Heaolu arengukava 2023-2030 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 istungil);*
- *Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteedid 2023-2025 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 22.05.2023 istungil).*

EL töö- ja sotsiaalministrite ametlik kohtumine (EPSCO) 19.06.2025. a Luksemburgis

Eesistujamaa on esitanud nõukogu kohtumiseks järgmised teemad:

1. Praktikadirektiiv

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: üldise lähenemisviisi kinnitamine

Euroopa Komisjon esitas 20. märtsil 2024. a direktiivi eelnõu, milles käsitletakse praktikantide töötingimuste parandamist ning võitlust valepraktikatega, mille all varjatakse tavapäraseid töösuhteid, jättes nii isiku ilma sotsiaalsest kaitsest.

Eestis on praktika õiguslikult reguleeritud kahel juhul: Eesti Töötukassa poolt tööturuteenusena pakutav tööpraktika ning kutsehariduses ja kõrghariduses õppetöö osaks olev praktika. Nn vabaturu praktikad ehk olukorda, kus isik väljaspool hariduse omandamist asub praktikalepingu alusel ettevõttes oma oskusi ja teadmisi täiendama, reguleerivad Eestis üldised lepinguõiguslikud alused. Eriregulatsiooni vabaturu praktikate jaoks ei ole, mistõttu võib just nendes olukordades esineda juhtumeid, kus praktikalepinguna esitatakse tegelikkuses töösuhte tunnustele vastavaid suhteid.

Viimati püüti jõuda eelnõus üldise lähenemisviisini Ungari eesistumise ajal 02.12.2024 EPSCO nõukogul, kuid see ebaõnnestus. Kompromissi ei toetanud Hispaania, Küpros, Sloveenia ja Portugal ning hääletusest jäid kõrvale Saksamaa, Rumeenia, Bulgaaria ja Belgia. Eesti toetas üldise lähenemisviisi kinnitamist, kuid lisas Justiits- ja Digiministeeriumi palvel nõukogu otsusele deklaratsiooni, mis väljendas Eesti muret seoses direktiivi artiklis 8 nimetatud väljendiga “*are able to engage*”, kuivõrd tsiviilõiguses seesugust väljendit ei tunta. Eesti deklaratsioon sisaldas selgitust sellest, kuidas meie kõnealust väljendit mõistame. Poola eesistumise ajal toimunud läbirääkimistes Eesti mure artikliga 8 seonduvalt ei lahenenud, kuigi me korduvalt seda eesistujale esitasime.

Läbirääkimiste käigus on Eesti esitanud aktiivselt erinevaid ettepanekuid direktiivi teksti muutmiseks. Eesistuja on osaliselt Eesti ettepanekuid arvestanud. Samas on võrreldes Ungari eesistumise ajal kompromissina välja pakutud üldise lähenemisviisi tekstiga praeguses tekstis ka mitmeid Eestile ebasoodsaid muudatusi, mistõttu on tekst tervikuna liikunud Eesti huvidest siiski üha kaugemale. Näiteks sooviks Eesti näha tööturuteenusena pakutavate praktikate täielikku välistamist direktiivi kohaldamisalast, nagu nägi ette Ungari eesistumise ajal üldise lähenemisviisi kinnitamisele esitatud tekst.

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 30.05.2024 ja Riigikogu EL asjade komisjoni 14.06.2024 istungil kinnitatud seisukohtadest, on Eestile oluline, et direktiivi eelnõuga ei kehtestataks pädevatele asutustele täiendavaid ja koormavaid kohustusi praktikasuhete õiguspärasuse kontrolli ja inspekteerimise kohta ning arvestataks liikmesriikides juba olemasoleva kontrolli ja inspekteerimise praktikaga. Peame seetõttu oluliseks, et tööturuteenuste raames pakutavad praktikad oleksid eelnõust täies mahus välistatud. Kuigi oleme selle kohta läbirääkimiste käigus järjepidevalt kommentaare esitanud, on tööturuteenusena osutatavad praktikad jätkuvalt direktiivi peatükiga 3 kaetud. See tähendab, et kuigi tööturuteenuste raames pakutavatele praktikatele ei kohaldu valdav osa direktiivist, kohaldub siiski nõue võtta meetmeid selleks, et

Tööinspeksioon teostaks kontrolli Eesti Töötukassa poolt pakutavate tööpraktikate üle. Viimane tähendab Eestile täiendavat halduskoormust, kuivõrd tekitab Tööinspeksioonile kohustuse kontrollida juba Eesti Töötukassa kontrollitavaid praktikaid. See on riigi ressursikasutust arvestades ebamõistlik. Samuti ei ole tööturuteenuste raames pakutavate praktikatega teada väärkasutuse juhtumeid, kuivõrd tegemist on õigusakti tasandil reguleeritud meetmega, mille osas kehtivad selged nõuded ja kord.

Lisaks on Eesti olnud läbirääkimiste käigus kriitiline eelnõu artiklis 5 sätestatud hindamiskriteeriumite osas, nähes ette, et ametiasutused peavad praktikasuhte määratlemisel arvestama teatud kindlaid kriteeriume (nt praktika kestus, õppekomponent, vastutusmäär). Peame positiivseks arengut, millega pehmendati sätet viisil, et direktiivis toodud kriteeriume “võib” arvesse võtta, mis asendab senist tugevamat sõnastust “peab” arvesse võtma. Samas eelistaksime, kui kriteeriumid ei ole direktiivi põhiosas ja peame seda liialt ettekirjutavaks.

Arvestades eeltoodut ja eelnõu tervikuna, peame küsitavaks ka direktiivi lisandväärtust Eestile. Kuna direktiiviga kaasneb Eestile ebamõistlik halduskoormus ja välistatud ei ole seeläbi hoopis praktikakohtade vähenemine, võib direktiivi vastuvõtmine tuua kaasa soovitud vastupidise efekti. Samuti näeme võimaliku riskina, et töötajaid võidakse hakata survestama töötama töölepingute asemel praktikalepingute alusel ja seeläbi alaneb töötajate kaitse, kuivõrd direktiivi artikkel 3 võimaldab objektiivsetel alustel ebavõrdset kohtlemist (nt maksta praktikandile madalamat töötasu, kui seda õigustab madalam vastutusmäär).

Direktiivi vastu võtmiseks on lõplikus tekstis vaja kokkuleppele jõuda ka Euroopa Parlamendiga (EP). Kui juuni EPSCO-l jõuavad liikmesriigid üldise lähenemisviisini, saab sissetulev eesistujariik Taani alustada läbirääkimisi lõpliku teksti üle EP-ga. EPSCO nõukogu kohtumist ettevalmistav Coreperi kohtumine toimub 11. juunil.

Sarnaselt 02.12.2024 EPSCO nõukoguga on ka sel korral plaan nõukogu otsusele lisada Eesti deklaratsioon, mis sisaldab selgitust sellest, mis muud murekohad Eestil direktiiviga on ja kuidas meie artiklis 8 käsitletud väljendit “*are able to engage*” mõistame.

Eesti seisukohad:

Eesti toetab jätkuvalt direktiivi eelnõu üldist eesmärki parandada praktikakohtade kvaliteeti, vähendamata sealjuures juurdepääsu praktikakohtadele.

Eesti peab oluliseks, et tööturumeetmete raames osutatavad praktikad oleksid direktiivi kohaldamisalast välistatud ega toeta töölepingu alusel töötava praktikandi õigusliku määratluse loomist, sest see toob liikmesriikidele ja ettevõtjatele täiendava ebamõistliku halduskoormuse. Juhul, kui nende eesmärkide täitmine ei osutu läbirääkimistel võimalikuks, võib Eesti üldise lähenemisviisi hääletusest kõrvale jääda.

2. Võrdse kohtlemise direktiiv (artikkel 19)

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: eduaruanne ja poliitiline arutelu

Komisjon avaldas horisontaalse võrdse kohtlemise direktiivi (edaspidi VKD või *direktiiv*) eelnõu 2008. aasta juulis. Direktiivi eelnõu eesmärk on rakendada võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest tööturust väljapoole jäävates valdkondades, keelates diskrimineerimise tervishoius, sotsiaalkindlustuses, sotsiaalabi ja sotsiaaleluaseme kättesaadavusel, hariduse ning avalikkusele pakutavate kaupade ja teenuste pakkumisel ja kättesaadavuse võimaldamisel. Eelnõu on erineva põhjalikkusega arutatud kogu avaldamisjärgse aja jooksul. Sisulised läbirääkimised on nõukogus vahepeal olnud pikal pausil. Direktiivi vastuvõtmiseks on vajalik ühehäälsus nõukogus (millele järgneb Euroopa Parlamendilt nõusoleku küsimine) ning mõnede riikide vastuseis (hetkeseisuga CZ, DE, IT) on selle saavutamist seni takistanud. Enamasti on eesistujad siiski regulaarselt korraldanud poolaastas 1 või 2 töögrupi kohtumist. Viimati arutati VKD eelnõu töögrupi tasandil Belgia eesistumise ajal 2024. a esimesel poolaastal. Arutelude käigus peamiselt täpsustati teksti, kirjeldades senisest selgemalt liikmesriikide pädevusi ja kohustusi (nt täpsustati liikmesriikide kohustusi mõistlike abinõude rakendamiseks puudega inimeste jaoks, samuti pädevust hariduse valdkonnas, sh seoses tasude ja vanusepiiride määratlemisega) ja diskrimineerimiskeelust ettenähtavaid erandeid (nt täpsustati vanuse ja puude tõttu erineva kohtlemise lubatavuse tingimusi ning vanuse ja tervise seisundi tõttu finantsteenuste pakkumisel erineva kohtlemise tingimusi). Arvestades aega, mis on möödunud algatuse avaldamisest, on direktiivi riigisisesele õigussüsteemile ülevõtmise aega lühendatud neljalt kolmele aastale (mis on siiski pikem, kui näiteks 2022. a vastu võetud börsiettevõtete juhtkonna soolise tasakaalu direktiivil või peatselt vastuvõetavatel võrdsusasutuste direktiividel, mille ülevõtmise tähtaeg on kaks aastat ja sama pikk, kui 2023. a heaks kiidetud palkade läbipaistvuse direktiivil), samal ajal pikendati esimese aruande esitamise tähtaega kahelt aastalt neljale. Viimane eduraport kinnitati nõukogus 20. juuni 2024. a Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) istungil, poliitilised arutelud on toimunud ka hiljem.

Oma 2025. a tööprogrammis andis komisjon teada plaanist VKD eelnõu tagasi võtta.

Poola eesistumise ajal 2025. a esimesel poolaastal on VKD eelnõu teemal toimunud kolm arutelu COREPERis, sh avaldas juba veebruaris valdav enamus liikmesriike soovi jõuda juuni EPSCO-l eelnõu osas kokkuleppele. 25. veebruari üldasjade nõukogu (GAC) kohtumisel kutsus 9 riiki (sh EE) komisjoni üles tagasivõtmise plaanist loobuma, 10. märtsi EPSCO-l väljendas sama seisukohta ühisavalduse kaudu (sh EE) või eraldiseisvalt kokku 13 riiki. CZ-l, DE-l ja IT-l on eelnõu osas endiselt üldine reservatsioon, mistõttu pidi eesistuja 19. juuni EPSCO-l kokkuleppe kinnitamise plaanist loobuma.

EPSCO päevakorras on lisaks VKD eelnõu eduaruandele arutelu, mille raames oodatakse liikmesriikidelt vastuseid kahele küsimusele: 1) võttes arvesse Euroopa Komisjoni hiljutist teadet kavatsuse kohta võtta ettepanek tagasi, kas arvate endiselt, et nõukogus on vajalik ühehäälsus saavutatav ja kas soovite jätkata tööd kompromisstekstiga?; 2) kui mitte, siis kas soovite julgustada komisjoni valmistama ette uut ettepanekut, mis käsitleks tõhusalt algse ettepaneku eesmäärke ja looks EL-is sidusa diskrimineerimisvastase õigusraamistiku?

Eesti on olnud seisukohal, et võrdse kohtlemise direktiiv tuleks vastu võtta, kuna see on oluline viimane lüli EL võrdse kohtlemise *acquis* terviklikkuse seisukohalt. Diskrimineerimisvastase kaitse ulatus ELis on täna erinev sõltuvalt tunnusest. Puude, usu või veendumuse, vanuse ja seksuaalse sättumuse alusel on diskrimineerimine keelatud ainult töö- ja kutseõppe valdkonnas,

samas kui soo, rahvuse ja rassi puhul on diskrimineerimine keelatud ka teistes valdkondades (sh nt sotsiaalkaitse ning kaupade ja teenuste saamise valdkonnas). ELis on diskrimineerimisvastane kaitse ebaühtlane eelkõige sotsiaalkaitsele ja haridusele juurdepääsu tagamisel ning avalike kaupade ja teenuste kättesaadavuse tagamisel, kuna liikmesriikidel on erineva ulatusega diskrimineerimisvastased regulatsioonid. Seetõttu ei ole ELis inimestele tagatud ühesugune kaitse diskrimineerimise eest kõikides valdkondades ning sellel võib lisaks sotsiaalsetele mõjudele olla negatiivne mõju ka inimeste liikumisvabadusele.

Eesti Euroopa Liidu 2023-2025 prioriteetide kohaselt peab Eesti ELis diskrimineerimisvastase kaitse tugevdamiseks vajalikuks võtta vastu võrdse kohtlemise direktiiv, millega ühtlustatakse kaitset rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude ning seksuaalse sättumuse alusel.

VV kinnitas Eesti seisukohad direktiivi kohta 21.08.2008 (ELAK kiitis heaks 29.08.2008) ning täiendavad seisukohad 8.07.2011 (ELAK 19.09.2011). Lisaks kinnitas VV seisukohad EL tasandi võrdse kohtlemise valdkonna arendamise kohta 15.10.2019, mille ELAK kiitis heaks 21.10. 2019. 8.06.2023. a. istungil kinnitas VV Eesti seisukohad Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) 12. juuni 2023. a istungil (ELAK toetas 09.06.2023 istungil), mis hõlmasid seisukohta ka VKD eelnõu kohta. Selle kohaselt Eesti toetab võrdse kohtlemise direktiivi kiiret vastuvõtmist ning on vajaduse korral valmis direktiivile nõukogus oma poolthääle andma. Seisukohas täpsustatakse, et selleks, et parimal viisil tagada kõigi inimeste võrdne kohtlemine ELis, on oluline liiduülese ja ühtse õigusliku regulatsiooni olemasolu. Selleks on vajalik diskrimineerimisvastase kaitse ühtlustamine EL-is kõigi tunnuste alusel ka haridusele ja sotsiaalkaitsele juurdepääsul ning avalike kaupade ja teenuste kättesaadavuse tagamisel. Võimalikud piirangud peavad olema objektiivselt põhjendatud õiguspärase eesmärgi kaudu ning eesmärgi saavutamise vahendid peavad olema asjakohased, vajalikud ja proportsionaalsed.

Eesti seisukohad:

Toetame võrdse kohtlemise direktiivi üldise lähenemisviisi kinnitamist. Juhul kui Euroopa komisjon direktiivi eelnõu enne üldise lähenemisviisi kinnitamist menetlusest tagasi võtab, peame vajalikuks, et komisjon asuks välja töötama uut õiguslikku algatust, millega kaitse usutunnistuse, veendumuste, vanuse, puude ning seksuaalse sättumuse alusel toimuva diskrimineerimise eest ühtlustatakse valdkodade üleselt diskrimineerimisvastase kaitsega rahvuse, rassi ja nahavärvuse alusel.

3. Euroopa poolaasta 2025

3.1. Printsipiidest progressini: uus Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava ja esimene vaesusevastane strateegia

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: poliitiline arutelu

Uus tegevuskava tugineb 2021. aasta Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavale ja selle tulemuste hindamisele ning toob esile algatused, mida Euroopa Komisjon plaanib 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks, sotsiaalõiguste tugevdamiseks ja Euroopa konkurentsivõime tõstmiseks ellu viia. Tegevuskava eesmärk on suurendada tööhõive- ja sotsiaalpoliitikate mõju

inimestele ja majandusele, arvestades megatrendide ning praeguse majandusliku ja poliitilise olukorraga, Sotsiaalõiguste tugevdamine on Euroopa Liidu institutsioonide, liikmesriikide, piirkondade, tööandjate, töötajate ja kodanikuühiskonna ühine vastutus, mistõttu viib Euroopa Komisjon enne tegevuskava avaldamist 2025. aasta lõpus läbi ulatusliku konsultatsiooniprotsessi kõigi huvirühmadega.

Euroopa Komisjon töötab välja esimest EL-i vaesusevastast strateegiat osana uuendatud sotsiaalsamba tegevuskavast. Eesmärk on vähendada 2030. aastaks vähemalt 15 miljoni inimese, sealhulgas 5 miljoni lapse vaesus- või sotsiaalse tõrjutuse riski. Kuna seni on edasimineku olnud aeglane, on vaja senisest otsustavamaid ja tõhusamaid meetmeid. Strateegia käsitleb vaesust kui mitmetahulist ja kogu elukaart mõjutavat probleemi, mis vajab terviklikku ja pikaajalist lähenemist erinevates poliitikavaldkondades (nt haridus, tervishoid, eluase). Strateegia eesmärk on tugevdada liikmesriikide koostööd, soodustada parimate praktikate jagamist, koordineerida vaesusevastaseid meetmeid ning parandada vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse seiret EL-i tasandil.

Eesti on Heaolu arengukavaga 2023-2030 võtnud endale kohustuse tuua vaesusest välja 39 000 inimest ehk vähendada vaesuse ja tõrjutuse riskis elavate inimeste osakaalu 21%ni aastaks 2030. Arengukava lähtub põhimõttest, et parim kaitse vaesuse vastu on töö, ning sotsiaalpoliitika roll on toetada inimeste töövõimekust ja toimetulekut, eriti olukorras kui töötamine ei ole võimalik või saadav sissetulek ei ole piisav. Arengukava toob esile, et sotsiaalkaitstes on ennetus tõhusaim lapseeas, ent võimaldab tagada pikemaegse iseseisva toimetuleku igas eluetapis. Toetav, kvaliteetne ja usaldusväärne tugi peab olema tagatud kogu abivajaduse jooksul.

Eesti põhisõnumid on kooskõlas Heaolu arengukavaga aastateks 2023-2030 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 istungil) ning Eesti seisukohtadega Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 22.04.2021 istungil ja 7.05.2021 Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis).

Eesti põhisõnumid:

Sõnum 1. Olukorras, kus Eestil on vaja teha kasvavaid investeeringuid kaitseks ning majanduslangus avaldab survet inimeste heaolule, pakub Euroopa sotsiaalõiguste sammas tugevat raamistikku, et teha tarku ja kestlikke otsuseid tuleviku heaks. Eesti prioriteet sotsiaalõiguste samba tegevuskavas on lihtsustada tööõiguse ja tööhõive reguleerimist, vähendada halduskoormust ja kasutada senisest paremini andmeid. Euroopa poolaasta on osutunud tõhusaks töövahendiks reformide läbiviimiseks.

Sõnum 2. Nõustume, et riikidel tuleb senisest rohkem pingutada inimeste vaesusest väljaaitamise ja tõrjutuse vähendamiseks, et jõuda komisjoni pakutud eesmärgini. Samas on vajalik täpsustada metoodikat, mis võimaldab hinnata eesmärgi saavutamise realistlikkust ja arvestab riigispetsiifiliste seonduvate näitajate või kontekstiga. Parimate praktikate vahetamine ja üksteise kogemustest õppimine on sotsiaalpoliitika kontekstis asjakohane töömeetod.

3.2. Kevadpakett

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: KOM esitlus

Euroopa poolaasta on osa Euroopa Liidu majanduse juhtimise raamistikust, mille kaudu viivad liikmesriigid oma eelarve- ja majanduspoliitika kooskõlla ELi tasandil kokku lepitud normidega. 4. juunil 2025 avaldas Euroopa Komisjon 2025. aasta Euroopa poolaasta kevadpaketi, mis analüüsib peamisi majanduslikke ja sotsiaalseid väljakutseid kogu Euroopa Liidus ning pakub liikmesriikidele poliitilisi juhiseid tugevdamaks EL konkurentsivõimet, heaolu ja vastupidavust. Kevadpaketi suunised lähtuvad olukorrast, kus kaubandus- ja julgeolekukeskkond on eriti ebastabiilne ja pakett on tihedalt seotud konkurentsivõime kompassiga, mis on komisjoni viieaastane tegevuskava ELi vastupanuvõime ja globaalse positsiooni suurendamiseks. Antakse esimene hinnang uuendatud majandusjuhtimise raamistiku fiskaalstruktuursete kavade raames. Kasvavate julgeolekuprobleemide keskel kasutatakse esmakordselt ka stabiilsuse ja kasvu pakti riiklikku vabastusklauslit (*national escape clause* - NEC). NEC eesmärk on hõlbustada üleminekut kõrgematele kaitsekulutustele, tagades samal ajal fiskaalse jätkusuutlikkuse.

Pakett sisaldab riigiraporteid ja riigipõhiseid soovitusi (CSR) iga liikmesriigi kohta. Soovitused räägitakse liikmesriikidega läbi ning need on kavandatud vastu võtta ECOFINi kohtumisel 8. juulil 2025.

Riigiraportites hinnatakse iga liikmesriigi majanduslikku, tööhõivealast ja sotsiaalset arengut kooskõlas konkurentsivõime kompassis sätestatud prioriteetidega. Liikmesriike julgustatakse suurendama oma konkurentsivõimet, kaotades innovatsioonilõhe, edendades CO₂-heite vähendamist kooskõlas puhta tööstuse kokkuleppega, vähendades liigset sõltuvust, suurendades julgeolekut ja vastupanuvõimet, sealhulgas suurendades kaitsevõimet ning edendades oskusi ja kvaliteetseid töökohti, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Konkurentsivõime toetamiseks kõigis sektorites on konkurentsivõime kompassis esitatud viis horisontaalset soodustavat tegurit, mis kajastuvad ka igale liikmesriigile kohandatud riigipõhistes soovitustes. Riigipõhistes aruannetes antakse ülevaade ka taaste- ja vastupidavuskavade (RRP-de) ning ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamisest. Kuna taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) lõpeb 2026. aastal, on kiire ja sihipärane rakendamine hädavajalik ja enamik liikmesriike peab edusamme kiirendama. Samal ajal avaldab komisjon teatise RRF-i kohta 2026. aasta suunas, et anda liikmesriikidele juhiseid vahendi sujuvaks ja edukaks lõpetamiseks. Samuti püüab komisjon kiirendada ühtekuuluvuspoliitika elluviimist, keskendudes vahekokkuvõtte strateegilistele prioriteetidele.

Võttes arvesse ELi poliitilisi eesmärke, pakuvad selle aasta riigipõhised soovitused juhiseid, mis on kohandatud iga liikmesriigi konkreetsetele vajadustele. Need kajastavad vajalike meetmete ulatust ja kiireloomulisust kolmes põhivaldkonnas: 1) fiskaalpoliitika, sealhulgas reformid maksupoliitika ja avaliku sektori kulutuste tõhususe suurendamiseks, 2) RRP ja ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine ning 3) lahendamata ja/või äsja tekkivad struktuursed probleemid, keskendudes konkurentsivõime kompassile.

Eesti seisukohad:

Oleme jätkuvalt seisukohal, et Euroopa poolaasta ning riigipõhised soovitused on väärtuslikud tööriistad. Toetame seatud eesmärkide täitmise jälgimist nii Euroopa Liidu kui liikmesriikide tasandil.

3.3. Horisontaalne tähelepanekupaber tööhõive ja sotsiaalpoliitika aspektide kohta 2025. a riigipõhistes soovitustes

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: heakskiitmine

Euroopa poolaasta kevadpaketi poliitilise arutelu ettevalmistamiseks ja riigipõhiste soovituste kinnitamiseks on Poola Euroopa Liidu Nõukogu eesistujana valmistanud ette kokkuvõtva horisontaalse tähelepanekute paberi tööhõive ja sotsiaalpoliitika aspektide kohta 2025. a riigipõhistes soovitustes.

Dokument rõhutab Euroopa poolaasta rolli poliitika koordineerimisel kogu ELis, aidates seeläbi kaasa konkurentsivõimele ja pikaajalisele majanduse vastupidavusele. Sellega seoses võivad riigipõhised soovitused – pärast nende vastuvõtmist nõukogus – olla ELi liikmesriikidele kasulikuks juhiseks, tagades ühtse ja dünaamilise lähenemise tulevastele väljakutsetele.

Tuuakse esile, et:

- Vaatamata ülemaailmsele ebastabiilsusele kaubandus- ja julgeolekuolukorras, prognoositakse ELi majandusele lähiaastatel pidevat kasvu.
- Hoolimata kasvuprognoosidest on aga pikaajalisel kasvul EL jätkuvalt silmitsi märkimisväärsede struktuursete tõketega.
- Euroopa poolaasta on peamine koordineerimisvahend tagamaks, et riiklikud reformid ja investeeringud kajastaksid kogu ELi hõlmavaid eesmärke, täites samal ajal konkreetseid riiklikke vajadusi.
- 2025. aasta kevadpaketi lõpetab reformitud stabiilsuse ja kasvu pakt oma esimese makromajandusliku järelevalve täistsükli.
- Rõhutatakse, et poliitilisi reforme on vaja ka selleks, et tagada riigi rahanduse pikaajaline jätkusuutlikkus.
- Konkurentsivõime tugevdamine on ELi majanduspoliitika keskmes.
- Kõrged energiakulud on tõsiseks takistuseks, mõjutades energiamahukate tööstusharude tegevusmarginaale.
- 2025. aasta kevadpakett ilmub kontekstis, mida iseloomustavad vastupidav ELi tööturg, püsiv nõudlus oskuste järele ning stabiilne vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht.
- Tööhõive tase saavutas ajaloolise kõrgeima taseme (2024. aastal 75,8%) ja liit liigub edukalt suunas saavutada 2030. aastaks seatud 78% tööhõive eesmärk.
- Rõhutatakse inimkapitali arendamise kiireloomulisust, mis on kooskõlas vajadusega liikuda kiiremini ELi 2030. aasta peamise eesmärgi poole, mille kohaselt osaleb koolitusel igal aastal vähemalt 60% kõigist täiskasvanutest (2022. aastal endiselt 39,5%).

- Mõningane areng on saavutatud vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus inimeste osakaalu vähendamisel, kuid EL on veel kaugel aastaks 2030. aastaks seatud eesmärgi saavutamisest.

Eesti seisukohad:

Toetame tähelepanekupaberi heakskiitmist.

3.4. 2025. a riigipõhiste soovitude hindamine ja 2024. a riigipõhiste soovitude rakendamine: Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitse komitee arvamus

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: kinnitamine

Seletuskirja koostamise ajaks ei ole arutelu aluspaberit laekunud.

3.5. Panus riigipõhiste soovitude tööhõive ja sotsiaalpoliitika aspektidesse: soovitud iga liikmesriigi majanduslike, sotsiaalsete, tööhõive, struktuursete ja eelarveliste poliitikate kohta

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: heakskiitmine

Seletuskirja koostamise ajaks ei ole arutelu aluspaberit laekunud.

4. Tööhõivekomitee arvamus töökvaliteedi mõõtmete kohta

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: tööhõivekomitee juhataja esitlus

Päevakorrapunkti raames teeb tööhõivekomitee juhataja esitluse töökvaliteedi mõõtmete kohta. Eesistujamaa on üllatuslikult tõstatanud, et on võimalik päevakorrapunkti eesmärgi muutmise ning nõukogu tasandil tööhõivekomitee arvamuse kinnitamine. Arvamuse kinnitamine (ingl k. *endorsement*) vajab liikmesriikide konsensust. Eesti eelistab, et päevakorrapunkt jääks esitluseks, kuivõrd tööhõivekomitee arvamus on üldist laadi dokument, mis sisaldab laia spektrit erinevatest teemadest, muuhulgas sissetulekutoetus, õigus mitte olla töövälisel ajal kättesaadav, AI ja algoritmiline juhtimine jne. Arvamuse kinnitamine tähendaks poliitilist kokkulepet, mille alusel soovib komisjon edaspidi luua erineva sisuga õiguslikke algatusi. Eesti jääb selles osas ettevaatlikuks, kuivõrd me ei soovi uusi halduskoormust suurendavaid õiguslikke ettepanekuid.

Eesti seisukohad:

Võtame tööhõivekomitee juhataja esitluse teadmiseks.

Päevakorrapunkti eesmärgi muutmise korral ei toeta Eesti tööhõivekomitee arvamuse kinnitamist, kuivõrd Eesti ei pea põhjendatuks Euroopa Komisjonile laiapindse suunise

andmist töötada välja algatusi erinevates küsimustes, kus ei ole selge, milliseid õiguslike algatusi Euroopa Komisjon arvamusest ajendatuna luua plaanib.

5. Järeldused soolise võrdsuse edendamise kohta tehisintellekti-põhisel digitaalsel ajastul

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: heakskiitmine

Järeldused käsitlevad suuniseid, mille eesmärk on tugevdada soolist võrdõiguslikkust kiiresti arenevas digitaalses keskkonnas, kus tehisintellekt (AI) on üha suurem roll. See on osa 30. aastapäeva ülevaatest Pekingi tegevusplatvormi rakendamisest.

AI ja digitehnoloogiad pakuvad võimalusi, kuid toovad kaasa ka uusi riske, eriti seoses diskrimineerimise ja kübervägivallaga. AI-süsteemid võivad tugevdada soolisi stereotüüpe, kui neid koolitatakse kallutatud andmetel. Naiste alaesindatus AI arenduses suurendab riski, et süsteemid ei arvesta piisavalt erinevate kasutajate vajadustega. Oluline on muu hulgas rakendada teadlikkuse tõstmise programme vähendamaks digitaalset lõhet ja soolisi stereotüüpe, samuti edendada tüdrukute ja naiste osalemist STEM-valdkondades. Võidelda tuleb kübervägivalla, sh *deepfake* 'ide ja AI-põhise ahistamise vastu. Koguda ja analüüsida tuleb soopõhiseid andmeid, et kujundada tõenduspõhist poliitikat.

Meeste ja poiste osalus muutuste elluviimisel on olulise tähtsusega, samuti tuleb teha koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja erasektoriga. Tegeleda tuleb ebavõrdsuse juurpõhjusega.

Eesti seisukohad:

Toetame järelduste heakskiitmist.

6. Järeldused vanemaealiste inimeste toetamise kohta nende täieliku potentsiaali saavutamisel tööturul ja ühiskonnas

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: heakskiitmine

Järeldused kõnetavad vananeva ühiskonna väljakutseid tööturu, sotsiaalkaitse- ning haridussüsteemide ümberkujundamisel. Liikmesriigid leiavad, et ühiskondade vananemine on ELi majanduslikule ja sotsiaalsele jätkusuutlikkusele suur väljakutse. Sellega tegelemiseks kutsutakse riike üles soodustama vanemaealiste inimeste aktiivset osalemist tööturul ja ühiskonnas ka pärast pensioniea saabumist. Tuleb võidelda vanusdiskrimineerimise ja stereotüüpide vastu, eriti tööelus. Töötingimusi ja -keskkonda tuleb kohandada vanemaealiste vajadustele, arendada paindlikke töövorme ja soodustada töö- ja eraelu tasakaalu. Tuleb investeerida elukestvasse õppesse, täiend- ja ümberõppesse. Oluline on ka toetada vanemaealiste digioskusi ja võidelda digitaalse tõrjutuse vastu. Järeldused juhivad tähelepanu ka põlvkondade vahelise solidaarsuse olulisusele ning vanusepõhiste stigmadega (*ageism*) tegelemisele. Komisjon peaks suurendama teadlikkust aktiivse ja tervena vananemisest pakkudes formaate ja võimalusi riikidele info ja praktikate vahetamiseks. Samuti peab komisjon jätkama asjakohase EL õigusraamistiku täiustamist, mis hõlmab vanemaealiste ja

erivajadustega inimeste võrdse kohtlemise tagamist. EL eesmärk on luua ühiskond, kus iga põlvkond saab oma panuse anda ning väärikalt vananeda.

Eesti seisukohad:

Toetame järeltulevate põlvkondade heakskiitmist.

7. Muud informatiivsed punktid

Muude informatiivsete punktide raames annab eesistuja ülevaate töös olevate õiguslike algatuste kohta, samuti praktika kvaliteediraamistiku soovitusel toimunud ürituste kohta. Komisjon ja eesistuja annavad ülevaate CZ algatusest seoses nende inimeste pensionikindlustusega, kes on EL-is oma vaba liikumise õigust kasutanud. Komisjon annab ülevaate naiste õiguste teekaardist ning ELA hindamisraportist. Sissetulev eesistuja Taani annab ülevaate oma eesistumise aja programmist.

8. Lõunaarutelu: “Soolise võrdsuse lõimimine julgeolekupoliitikasse Euroopa uues strateegilises kontekstis”

Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: poliitiline arutelu

Lõunaarutelu keskmes on soolise võrdsuse lõimimine julgeolekupoliitikasse Euroopa uues strateegilises kontekstis. Poola on eesistumise ajal keskendunud julgeolekule ajal, mil Venemaa püüab õhustada Euroopa julgeolekuarhitektuuri ning natsionalism on tõusuteel koos sotsiaalpoliitiliste lõhede suurenemisega. Vastusena Venemaa agressioonisõjale Ukrainas, on liikmesriigid võtnud endale kohustuse suurendada kaitsekulutusi enneolematu tasemeni. Julgeolek ei ole ainult relvastumine, vaid ka inimesed. Samaaegselt tuleb keskenduda kaasatusele, soolisele võrdsusele ja inimõigustele.

Relvastatud konfliktid mõjutavad naisi, mehi, poisse ja tüdrukuid erinevalt. Enamik võitlejatest on mehed, kuid naised ja lapsed moodustavad enamiku ümberasustatud isikutest. Ukrainas on näiteks 90% põgenenud isikutest naised ja lapsed. Need rühmad seisavad silmitsi suurenenud inimkaubanduse, eksploatatsiooniga, sh seksuaalse ärasutamisega ja seksuaalse ning soolise vägivalla ohuga. Kuigi see puudutab enam naisi ja tüdrukuid, kannatavad ka mehed ja poisid vaikides, kuivõrd neid hoiavad rääkimast ja abi otsimast hääbumine ning kahjustavad stereotüübid. Sellise vägivalla psühholoogiline ja sotsiaalne mõju on sügav ja pikaajaline, kuid ligipääs traumapõhisele abile on endiselt piiratud.

Marginaliseeritud rühmad - erivajadustega naised ja tüdrukud, etnilised vähemused, roma kogukonnad, LGBTIQ+ inimesed – peavad kriiside ajal kokku puutuma suurenenud haavatavusega. Näiteks konfliktist mõjutatud aladel elavatel roma kogukonna naistel tuleb tihti kokku puutuda veebipõhise ahistamise ja avalikust elust väljajäämisega.

Kübertõrjumise ja tehnoloogia soodustatud soolist vägivalda kasutatakse üha enam naisjuhtide ja –aktivistide vaigistamiseks. Väärinformatsiooni kampaaniad toidavad misogüüniaid,

õõnestavad demokraatias osalemist ning usaldust avalike institutsioonide vastu. Need tehnikad on eriti tõhusad nõrgestamaks naisinimõiguslaste ja rahutagajate positsioone.

Euroopa Komisjoni soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020-2025 ning hiljutine naiste õiguste teekaart pakuvad tugevat raamistikku koordineeritud tegevuseks. Teekaardi põhimõte 7 rõhutab sooliselt tasakaalustatud poliitilise esindatuse tähtsust, laiendades seda otsuste tegemisele kriisijuhtimises, julgeolekus ja rahutagamises.

Sooline võrdsus julgeolekus on ühiskondlik imperatiiv. Mehi tuleb kaasata liitlastena rahutagamises ja institutsioonilises reformimises. COVID-19 pandeemia lõi hiljutise ilmeka näite soolisest haavatavusest. Naised olid eesliinil töötajate hulgas üleesindatud, kuid alaesindatud otsuste tegemisel ning seetõttu neid mõjutas ebaproportsionaalselt palju töökohtade kaotus ning hoolduskoormus. Sarnaselt on ka kliimamuutustel soolised tagajärjed, näiteks suurenenud koduvägivald katastroofide ajal ja suurenenud toiduga kindlustamatus naistalunike seas.

EL peab jätkuvalt pühendumat naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavale, mis tuleneb ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonist 1325 ning mis kinnitati 2022. a nõukogu järelduste naiste, rahu ja julgeoleku kohta ja neile järgnevatel EL-i strateegiates.

Uut Euroopa julgeolekuolukorda üles ehitades peame küsima: kas me loome süsteemi, millest saavad kasu kõik? Või kopeerime olemasolevaid struktuure, mis sageli jätavad välja või marginaliseerivad isikuid, kes saaks anda meie julgeolekusüsteemidesse olulise panuse? Euroopal on kriitiline võimalus vastata neile küsimustele visiooni ja julgusega - lõimides soolist võrdsust läbivalt julgeolekupoliitikasse, võimendades marginaliseeritud hääli ning tagades, et kedagi ei jäeta maha.

Sellest lähtuvalt palutakse ministritel keskenduda oma sõnavõttudes järgmistele küsimustele:

- Kuidas näete soolise võrdsuse ministrite, ministeeriumite ja organite rolli soolise ebavõrdsuse juurpõhjustega arvestava ja soolist võrdsust mõjusalt edendava (ingl. k. *gender-transformative*) lähenemisviisi edendamisel, kriisijuhtimisel, julgeolekus ja rahutagamisel?
- Kuidas peaks komisjon järgmise soolise võrdõiguslikkuse strateegia ja IV soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava kallal töötamise kontekstis edendama naiste juhtpositsioone uues strateegiliselt prioriteetses julgeolekuvaldkonnas?
- Mis on parim viis toetamiseks naiste osalust, võideldes soolise väärinformatsiooniga ja edendades valdkondade vahelist lähenemist tuleviku võrdsusstrateegiates EL tasandil?

Eesti põhisõnumid:

Sõnum 1. Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste eest vastutavatel ministritel, ministeeriumitel ja võrdõigusasutustel on oluline roll kriisidele reageerimise ja julgeolekupoliitika kujundamise suundade ja prioriteetide kavandamisel ning vastavates mõjuanalüüsides tuleb hoida fookuses soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste perspektiivi, et ennetada olemasolevate ebavõrdsuste süvenemist. Tegelikult ja mõjusateks muutusteks on vajalik, et võrdsuslõime oleks senisest

tugevamalt pildis mitte ainult võrdsuspoliitika valdkonna eest vastutavate ministrite, vaid nii valitsuste kui ka poliitikakujundajate tasandil. Selleks on vajalik tagada poliitikakujundajatele ja otsustajatele piisavad ressursid, oskused, teadmised ja motivatsioon ja tegeleda senisest süsteemsemalt soolõime ja võrdsuslõime edendamisega kõigis poliitikavaldkondades, ning tänases julgeolekuolukorras eriti kriisijuhtimise, kaitse- ja siseturvalisuse valdkonnas, sh radikaliseerumise ennetamisel.

Sõnum 2. Turvalise ja sidusa ühiskonna eelduseks on soolist võrdsust ja võrdseid võimalusi väärtustavad hoiakud nii ühiskonna tasandil kui poliitikakujundajate ja otsustajate seas. Näeme EL-is kasvavat lõhet noorte naiste ja meeste toetuses soolise võrdsuse suhtes ning murettekitavat desinformatsiooni, polariseerumise ja soolise võrdsuse ning LGBTQI+ vastaste liikumiste tõusu. Need liikumised kujutavad ohtu nii inimõigustele kui on kujunemas julgeolekuriskideks. Soolise võrdsuse ja vähemuste võrdsete võimaluste vastased liikumised ja narratiivid lõhestavad ühiskondi, ohustavad demokraatiat ja soodustavad radikaliseerumist. Seetõttu tuleb senisest paremini julgeolekupoliitikas ja radikaliseerumise ennetamisel mõista ja teha nähtavaks soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja julgeoleku vahelisi seoseid ja ristumiskohti. EL võrdsusstrateegiad peaksid arvestama tõenduspõhiseks strateegiliste sihtide seadmiseks nende ühiskondlike trendidega, selleks on vaja kvaliteetseid sooliselt segregeeritud andmeid ja analüüsi.